

gångspunkten tycks vara en familj med två troende föräldrar, vilket i min erfarenhet av Sverige idag är närmast ett undantag. Dessutom saknar jag i boken fler tankar om hur man kan utnyttja moderna kommunikationsvägar i undervisningen. Internet nämns, men behandlas inte särskilt utförligt.

Något som lyfter boken är att Groomes tankar hela tiden varvas med frågor som han riktar direkt till läsaren och som ger möjlighet att fundera över vad det lästa kan betyda i den egna kontexten. Detta är förstas ett exempel på hur hans pedagogik fungerar och dessutom ett sätt att göra boken till ett praktiskt redskap för alla som på olika sätt sysslar med tro och undervisning. Och som vi redan har sett menar Groome att *alla* som tror bör undervisa och undervisas!

Personligen fann jag efter 20 års engagemang i olika församlingars växlande former av undervisning att en del av bokens innehåll var självklart för mig, men frågorna som Groome riktar till läsaren gjorde att jag ändå blev utmanad på nytt. Det är med andra ord en utmärkt bok både för den som länge haft intresse för undervisning och för den som precis har börjat och för den som ännu inte vet att hen sysslar med undervisning.

Clara Nystrand
Teol kand, Malmö

Martin Nykvist och Alexander Maurits (red), *Kyrkan och idrotten under 2000 år. Antika, medeltida och moderna attityder till idrott*. Malmö: Universus Academic Press 2015. 365 sid.

I internationell forskning är idrott och religion ett stort forskningsfält, och det kommer ständigt nya arbeten på detta tema. En av pionjärerna är kyrkohistorikern Hugh McLeod. Han är representerad i antologin med en till svenska översatt artikel om religion, politik och idrott i Västeuropa 1870-1939, där han visar på kopplingen mellan idrott och religion. Inom svensk forskning har man, vilket diskuteras i introduktionskapitlet, endast i ringa utsträckning behandlat detta tema. Det är denna forskningslucka som författarna till antologin *Kyrkan och idrotten* velat bidra till att fylla.

Antologin inleds med en artikel om idrottsmetaforer i Nya testamentet av exegeten Hanna Stenström, vilken sammanfattar tidigare forskning på området och är tänkt som en första ansats till ett forskningsprojekt. Boken avslutas med ett kapitel om idrott och kyrklig identitet, där de båda redaktörerna redogör för samverkan mellan dagens Svenska kyrka och idrottsrörelsen i historisk belysning och i jämförelse med den frikyrkliga Ekuumeniakyrkan. Jämförelsen utmynnar i slutsatsen att det i Svenska kyrkans fall snarast handlar om en inre sekularisering, medan det frikyrkliga idrottsarbetet vittnar om motsatsen.

Denna tematik kan sägas gå som en röd tråd genom hela boken, som även om också andra länder och tider

tas upp huvudsakligen handlar om kyrka och idrott i Sverige under 1900-talet. Förutom i det exegetiska kapitlet behandlas den förmoderna perioden av pastrikern Andreas Westergren och kyrkohistorikern Bertil Nilsson. Westergren visar på den metaforiska användningen av exempel från idrottens värld hos senantikens kristna tänkare och på asketismen som ett kristet alternativ till tävlingsidrotten. Under medeltiden framträdde en mer negativ syn på idrott, vilket Nilsson belyser med exempel från det katolska Europa. Men de upprepade förbuden gällde tävlingsidrott och spel, inte kroppsövningar som sådana, och riktades – om man bortser från den generellt förbjudna lek med döden som torneringar innebar – till klerker och klosterfolk, inte till lekmän.

Den katolska kyrkan kom, som McLeod visar, senare att anta en mer positiv syn på idrott som ett redskap i det pastoralala arbetet. Samma utveckling framträder inom protestantismen, inte minst inom den så kallat muskelkristna rörelsen vars företrädare sökte utveckla en tidsenlig kristen spiritualitet och samtidigt motverka vad man såg som en feminisering av kristendomen. Att samma strävan också fanns inom Svenska kyrkan och delar av den svenska frikyrkorörelsen illustreras i Nykvists och historikern Elin Malmer's artiklar. Nykvist undersöker hur man inom Svenska kyrkan försökte modernisera ungdomsarbetet genom kontakter med idrottsrörelsen och hur detta arbete präglades av en strävan att ”manliggöra” den kristna verksamheten. Liknande tendenser gjorde sig gällande i Svenska Missionsförbundets ungdomsarbete, vilket Malmer visar utifrån en analys av förbundets ungdomstidskrift. Samtidigt varnades det i båda fallen för idrottens engagemangets negativa aspekter och för att det skulle kunna utgöra en konkurrens till gudstjänstlivet.

Konkurrensförhållandet mellan religion och idrott tas upp av teologen Mikael Lindfelt som gör en jämförande analys av härnösandsbiskopen Torsten Bohlin och de moderna olympiska spelens grundare Pierre de la Coubertins reflexioner om idrottens väsen och funktion. Medan Coubertin lyfter fram idrottens ideologiska funktion och ser den som ett led i samhällets modernisering, betonar Bohlin dess karaktärsdanande potential. I det ena fallet handlar det om idrott som en ersättning för religion, i det andra om en instrumentalisering av idrotten för kyrkligt-moraliska ändamål. Ett liknande strategiskt synsätt präglade länge också valet av psalmer i samband med idrottsrelaterade kyrkliga aktiviteter. Utvecklingen på detta område diskuteras av pastoralteologen Sven-Åke Selander som visar hur man efterhand utvecklat ett nytt synsätt, där individens, inte kyrkans behov sätts i fokus.

Inom gammalkyrkligheten och pingströrelsen rådde en negativ syn på idrott, vilket tas upp i kyrkohistorikerna Anders Jarlerts och Joel Halldorfs bidrag. I båda fallen handlade det om en puritansk församlingssyn

och ett avståndstagande från vad som uppfattades som världsliga aktiviteter. Det fanns dock, som Jarlert visar, enskilda gammalkyrkliga präster som avvek från denna linje. Inom pingströrelsen luckrades motståndet upp under andra hälften av 1900-talet, vilket Hall-dorf förklarar med att samhällsutvecklingen fram-tvingade en omprövning av den puritanska församlingssynen.

Antologin, som också innehåller en religionssocio-logisk analys av religiöst engagerade utländska idrot-tares möte med det svenska samhället och en presen-tation av kyrkligt idrottsarbete i Finland och på Island, ger en bra och läsvärd introduktion till temat kyrka och idrott i ett historiskt perspektiv. Vad som saknas är en djupare teologisk analys av frågan, och det skulle också ha behövts en klarare definition av be-greppet idrott. Nilsson tar upp denna fråga och konstaterar att det i hans källmaterial handlar om idrottsliga lekar av olika slag. I flera av bidragen lyfts även andra aktiviteter som dans och musicerande fram, medan det i andra fall mer handlar om idrotten som en rörelse. En annan intressant fråga gäller de religiöst engage-rade kvinnornas idrottande. I antologin behandlas id-rottsengagemanget nämligen nästan uteslutande som en manlig angelägenhet och dess maskuliniserande potential lyfts fram. Antologin visar att idrott och kyrka är ett spännande och fruktbart forskningsfält och kommer förhoppningsvis att stimulera till fortsatt forskning på området.

Yvonne Maria Werner
Professor, Lund